

Прус І. М. – аспірант кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4553-4087>

Правові засади протидії гендерно зумовленому насильству під час збройного конфлікту на Сході України

Мета статті полягає в здійсненні комплексного аналізу соціально-правових аспектів гендерно зумовленого насильства в контексті збройного конфлікту на Сході України, розробленні теоретичних і прикладних основ використання засобів протидії зазначеному насильству, підготовці науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення законодавства, правозастосування та практики. **Методологія.** У процесі проведення дослідження використано філософські, загальнонаукові та конкретно-соціологічні методи. Виконання роботи ґрунтувалося на законах єдності та боротьби протилежностей, заперечення заперечення, переходу кількісних змін у якісні. Емпіричний матеріал було отримано шляхом використання методів анкетування, інтерв'ювання, контент-аналізу, спостереження, експертних оцінок. **Наукова новизна.** У статті висвітлено результати комплексного кримінально-правового й адміністративно-правового дослідження у сфері протидії гендерно зумовленому насильству під час збройного конфлікту на Сході України. Автор окреслив особливості такого виду насильства, фактори, що зумовлюють злочинне насильство в сім'ї, а також здійснив порівняльний аналіз законодавства України та Російської Федерації, «законодавства» ДНР та ЛНР в зазначеній сфері. Визначено шляхи вдосконалення діяльності суб'єктів профілактики гендерно зумовленого насильства. **Висновки.** Оскільки «законодавство» самопроголошених республік має декларативний характер, запропоновано зміни правового та соціального характеру, які можливо реалізувати на території України для захисту громадян, що проживають на непідконтрольних територіях від гендерно зумовленого насильства.

Ключові слова: гендерно зумовлене насильство; гендер; гендерні стереотипи; насильницькі злочини; гендерна рівність.

Вступ

Останнім часом гендерно зумовлене насильство перебуває у фокусі наукових досліджень і соціальних дискусій в Україні. Громадські рухи акцентують на сексуальному та домашньому насильстві, гендерній дискримінації в ЗМІ та політиці, дискримінаційній установці в українському суспільстві. Міжнародні громадські організації закликають Україну запровадити ефективний контроль за дотриманням зобов'язань у сфері боротьби з гендерним насильством. Однак, попри прийняття нових законів, вживання заходів протидії гендерному насильству, посилену увагу ЗМІ та дискусії в соціальних мережах, насильство проти жінок усе ще значно поширене в Україні. ЗМІ повідомляють про найзухваліші випадки, але щоденний досвід сексуального, фізичного, економічного та психологічного насильства, з яким стикаються чимало жінок, переважно ігнорується або замовчується. Постраждалі часто залишаються без допомоги в установах, покликаних захищати їх і переслідувати винних.

Гендерні обмеження мали великий вплив на життя жінок, звужуючи їхні можливості та порушуючи невід'ємні права та свободи. Згідно з дослідженням, проведеним 2020 року, понад 1 млн українських жінок щороку зазнають фізичного, сексуального чи емоційного насильства вдома (в Україні проживає близько 23 млн дорослих жінок). Для тих з них, хто проживає в постраждалих

від конфлікту Донецькій і Луганській областях, цей тип гендерного насильства особливо небезпечний. Нині 2,7 млн людей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, що розпочався 2014 року, проживають у радіусі 20 км по обидві сторони так званої «лінії зіткнення», протяжність якої понад 420 км, і яка розділяє підконтрольні та неконтрольовані райони Донецької та Луганської областей України. Більшість із цих людей, а саме 2 млн, – це жінки, діти та люди поважного віку.

У зазначених районах жінки піддаються підвищеному ризику різних форм гендерного насильства, яке часто приховують внаслідок таких факторів, як: присутність армії, низький рівень безпеки, відсутність або руйнування верховенства закону, а також широке розповсюдження та безкарність винних. Поширеність цього явища зумовлена економічною кризою, руйнуванням традиційних родинних цінностей і послабленням територіальних громад, відсутністю системи реінтеграції ветеранів у суспільстві, соціальною вразливістю внаслідок вимушеного переїзду, перманентним психологічним тиском і відсутністю інфраструктури, включно із соціальними послугами. Дослідження Amnesty International свідчать, що військовий конфлікт в Донецькій та Луганській областях України серйозно вплинув на формування та розвиток домашнього насильства, а також на ефективність правоохоронного захисту в Донецькій і Луганській областях.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає в здійсненні комплексного аналізу соціально-правових аспектів гендерно зумовленого насильства в контексті збройного конфлікту на сході України, розробці теоретичних і прикладних основ використання засобів протидії зазначеному насильству, підготовці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства, правозастосування та практики. Це передбачає виконання таких завдань:

- теоретично обґрунтувати й сформулювати поняття гендерно зумовленого насильства;
- розгорнуто схарактеризувати осіб, які вчинили гендерно зумовлене насильство;
- розкрити причинний комплекс чинників виникнення насильства в сім'ї;
- виявити шляхи вдосконалення нормативного забезпечення профілактичного впливу на гендерні насильницькі прояви.

Виклад основного матеріалу

Кожна третя жінка та кожен четвертий чоловік з опитаних, які були в полоні в зоні конфлікту на Донеччині, постраждали або стали свідками гендерного насильства. Такими є результати дослідження, проведеного громадською організацією «Східноукраїнський центр громадських ініціатив», а його підсумки викладено в аналітичному звіті «Війна без правил: гендерно-обумовлене насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України» (Aliokhin et al., 2017).

Відповідно до ст. 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека» – найбільша соціальна цінність. З-поміж інших статей щодо забезпечення гендерної рівності слід зазначити ст. 21 (усі люди є вільними, рівні в правах та обов'язках; права та свобода людини є невідчужуваними та недоторканими), ст. 24 (громадяни мають рівні конституційні права й свободи, і всі рівні перед законом; щодо раси, кольору шкіри, політики, релігії та інших переконань, статі, раси та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови чи інших ознак), ст. 51 (шлюб засновано на вільній згоді жінки й чоловіка; члени подружжя мають рівні права й обов'язки у сім'ї та шлюбі) ("Konstytutsiia Ukrainy", 1996).

Оскільки з моменту проголошення незалежності Україна не брала участі в жодному збройному конфлікті (міжнародному чи внутрішньому), питання гендерного насильства розглядають у законодавстві переважно як сімейне насильство. Це розуміння дуже вузьке й не може відтворювати суть явища. Наприклад, Стамбульська конвенція ("Istanbul Convention", 2011) визначає гендерне насильство як насильство над жінкою, оскільки вона є жінкою (примусовий аборт, пошкодження жіночих статевих органів). Водночас жінки

зазнають насильства частіше за чоловіків: сексуальне насильство, зґвалтування, домагання, сексуальні домагання, домашнє насильство, примусові шлюби, примусова стерилізація.

Верховна Рада України (далі – ВРУ) 2001 року прийняла Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», за яким домашнє насильство стосується умисних фізичних, сексуальних, психологічних чи економічних дій члена сім'ї щодо іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю ("Zakon Ukrainy", 2001; Prus, 2020).

Закон окреслює певні види насильства (фізичне, сексуальне, психологічне й економічне) та характеризує їх. Закон також визначає систему органів державної влади, відповідальних за здійснення заходів щодо запобігання домашньому насильству, зокрема уповноважені підрозділи Національної поліції України, органи опіки та піклування, спеціалізовані установи для винуватців домашнього насильства та його жертв такого. До них належать кризові центри для членів сім'ї, які пережили домашнє насильство або реальну загрозу домашнього насильства, і центри медичної та соціальної реабілітації для жертв домашнього насильства.

Закон визначає спеціальні заходи щодо запобігання домашньому насильству:

- офіційне письмове попередження про те, що особа не вчиняла домашнього насильства (за умови, що в його поведінці відсутні ознаки злочину), а також направлення її до кризового центру для проведення корекційної програми (у разі тривалості протиправної поведінки після отримання попередження);
- профілактичний облік осіб, які вчинили домашнє насильство;
- винесення захисного припису щодо особи (заборона вчинити певні дії) до жертви насильства;
- стягнення за рішенням суду з осіб, які вчинили гендерне насильство, коштів для відшкодування витрат на допомогу жертвам насильства в сім'ї та утримання їх у спеціалізованих установах для жертв сімейного насильства ("Zakon Ukrainy", 2001).

Так, 2005 року ВРУ прийняла Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» ("Zakon Ukrainy", 2005), який набув чинності 1 січня 2006 року. На відміну від Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», цей закон безпосередньо не забезпечує протидію гендерному насильству. Проте це лише один із численних нормативних документів, виконання приписів якого може запобігти домашньому насильству.

Там, де чоловіки та жінки мають нерівні права й можливості, практично завжди присутнє

наси́льство за ознакою статі. (McCart, Fitzgerald, Acierno, Resnick, & Kilpatrick, 2009; Kaminska, & Svieschnikova, 2020; Hrytsai, 2018; Kachynska 2018; Briere, & Jordan, 2004; Kaminska, Loshchikhin, & Romanova, 2019).

Тривалий час з цієї проблематики не було жодного документа, який міг би визначити статус жінок у суспільстві та передбачити покарання за сексуальне насильство. Не було й у несанкціонованих республіках і їхніх органах державної влади. Це призвело до того, що погляди й переконання польових командирів сформували фактичну політику самопроголошеної республіки в цьому регіоні та визначили статус і роль жінок у місцевому суспільстві. Уявлення про роль жінок, яку їм відвели лідери сепаратистів на тимчасово окупованих територіях, отримуємо з їхніх публічних висловлювань. Наприклад, збройні формування О. Мозгового – одного з найвпливовіших польових командирів, контролювали з 2014 до 2020 року кілька міст в окупованих областях (Алчевськ, Северодонецьк, Лисичанськ, Первомайськ). Під час засідання «народного суду», яке відбувалося в Алчевську, він проголосив: «Жінка має бути берегинею домашнього вогнища, матір'ю. Хочеш залишатися чесною та вірною своєму чоловікові – залишайся вдома, вишивай хрестиком. Вдома сидиш, пиріжечків напечи, відсвяткуй 8 Березня. Треба згадати, що ви – руські! Час згадати про вашу духовність!»

Чоловіки та хлопці в ДНР і ЛНР також мають виконувати заплановані для них «ролі». Водночас із запровадженням гендерної політики сепаратистських владних інституцій, які регламентують суспільні ролі чоловіків і жінок, набула поширення інформація про системні випадки гендерно зумовленого насильства з боку збройних формувань: викрадення жінок, зґвалтування неповнолітніх, насильство щодо літніх жінок. У засобах масової інформації зазначено, що випадки сексуального насильства не розслідують належним чином – «правоохоронці республік» приховують їх. Про зазначені дії з боку військових також заявляють міжнародні організації. Свідченням цього є результати інтерв'ю з безпосередніми жертвами та свідками насильства, проведені в межах нашого дослідження, яких незаконно утримували на території самопроголошених республік.

Зважаючи на те, що правозахисні організації не можуть в'їхати на територію, яка називає себе самостійною республікою, є неможливим всебічно й об'єктивно оцінити рівень гендерно зумовленого насильства в різних формах на тимчасово окупованих територіях. Зі свідчень потерпілих можна простежити, що ці особи знали про існування місць несвободи й умов перебування там і усвідомлювали, що до людей, які там перебували, застосовували насильство. Зафіксовано факти

гендерного насильства й серед українських військових, добровольчих батальйонів. Найвідомішою була справа бійців батальйону «Торнадо»: трьох осіб було притягнуто до кримінальної відповідальності. Але таких фактів значно менше, адже система на підконтрольних територіях суттєво відрізняється (Zhuk, & Pidopryhora, 2020).

Поширення гендерно зумовленого насильства на території збройного конфлікту суперечить численним міжнародним документам, наприклад, Женевській конвенції та Римському Статуту Міжнародного кримінального суду (Thomas, 2013; "Rome Statute", 1998; "Convention for the Amelioration", 2017).

З огляду на правову позицію, будь-який нормативний акт самопроголошених республік є незаконним, але де-факто особи, які там проживають, не можуть проігнорувати ці норми. З метою вивчення особливостей юридичної відповідальності за вчинення гендерно зумовленого насильства на окупованій території слід проаналізувати їхні відповідні правові норми.

«Конституції» самопроголошених республік містять загальні вказівки, що забороняють катування, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження або покарання (ст. 14 Конституції) ("Konstitutsiia Luganskoy", 2014; "Konstitutsiia Donetskoy", 2014) та цілком відповідають положенням Конституції України (ст. 28) та Росії (ст. 28) ("Konstitutsiia Rossiyskoy", 1993).

За вчинення кримінальних злочинів проти статевої свободи та недоторканості передбачено відповідальність згідно з кримінальними кодексами двох самопроголошених республік. У кримінальному законодавстві України, Росії та ЛДНР ці злочини мають однаковий склад. Відповідальність, передбачена кримінальним законодавством, відповідає положенням кримінального законодавства Російської Федерації, але інколи перевищує санкції, передбачені відповідними статтями Кримінального кодексу України за насильство в сім'ї, тобто умисні дії фізичного, економічного чи психологічного характеру. До них належать: фізичне насильство, яке завдає фізичного болю, проте не спричинило тяжких тілесних ушкоджень; погрози, переслідування, вилучення майна, житла, їжі, цінностей або коштів, які є власністю постраждалої особи. Максимальне покарання за цей злочин – 15 днів адміністративного арешту. Проте в ДНР гендерне насильство є адміністративним правопорушенням й адміністративна відповідальність за нього ідентична в українському законодавстві.

Закони Російської Федерації не містять такого поняття, як «гендерне насильство» чи «домашнє насильство», проте склад зазначеного правопорушення відповідає ст. 6.1 Кодексу про адміністративні правопорушення.

Покарання за вчинення правопорушення – 15 днів адміністративного арешту. Таку ж максимальну санкцію встановлює ст.173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що передбачає адміністративну відповідальність за

вчинення домашнього насильства. У зазначених таблицях міститься порівняльний аналіз санкцій за вчинення злочинів на підставі гендерного насильства.

Таблиця

Порівняльний аналіз санкцій за вчинення злочинів на підставі гендерного насильства

Злочин	Україна	РФ	ЛНР	ДНР
Зґвалтування	15 років п.в.	20 років п.в.	20 років п.в.	20 років п.в.
Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом	15 років п.в.	20 років п.в.	20 років п.в.	20 років п.в.
Примушування до вступу у статевий зв'язок	3 роки п.в.	5 років п.в.	5 років п.в.	5 років п.в.
Статевий акт з особою, що не досягла статевої зрілості	8 років п.в.	20 років п.в.	20 років п.в.	20 років п.в.
Розбещення неповнолітніх	8 років п.в.	15 років п.в.	15 років п.в.	15 років п.в.

Отже, проведений порівняльний аналіз свідчить, що законодавство самопроголошених республік щодо гендерних злочинів дублює положення законодавства РФ за кваліфікацією та розміром санкцій. Покарання за гендерне насильство в республіках ДНР, РФ та в Україні є ідентичним і передбачає максимальну санкцію у 15 днів адміністративного арешту. Проте відсутність належної судової та правоохоронної системи в самопроголошених республіках зводить ефективність законодавства до мінімуму.

Наукова новизна

У статті наведено результати комплексного наукового дослідження у сфері протидії гендерно зумовленому насильству під час збройного конфлікту на сході України. Автор виявив типові особливості гендерно зумовленого насильства, специфічні фактори, що зумовлюють злочинне насильство в сім'ї; а також здійснив порівняльний аналіз законодавства України, РФ, ДНР, ЛНР у зазначеній сфері. У дослідженні визначено шляхи вдосконалення діяльності суб'єктів профілактики гендерно зумовленого насильства.

Висновки

Оскільки законодавство самопроголошених республік має декларативний характер й апіорі не є нормативно-правовими актами з огляду на теорію права й міжнародних стандартів, слід запропонувати зміни правового та соціального

характеру, які можливо реалізувати на території України для захисту громадян, що проживають на непідконтрольних територіях, від гендерно зумовленого насильства. До них належать:

1. Активізація ефективності міжвідомчої координації соціально-гуманітарного реагування на прояви гендерно зумовленого насильства через організацію діяльності саб-кластерів з подолання насильства на регіональному рівні, розробку спеціалізованих інформаційних систем обробки та аналізу інформації про акти гендерного насильства, підвищення можливостей соціальних працівників реагувати на факти гендерного насильства в умовах гуманітарних місій.

2. Поліпшення обізнаності щодо явища гендерного насильства серед населення регіону, доступних послуг й алгоритму дій у справах про насильство, розповсюдження різноманітних друкованих інформаційних матеріалів серед вразливих груп, підвищення обізнаності та соціальні кампанії щодо гендерного насильства, залучення жителів пілотних районів до національних і регіональних ЗМІ.

3. Підвищення спроможності органів влади та соціальних служб надавати допомогу потерпілим від гендерного насильства та їх потенційним жертвам. Це передбачає навчання дільничних інспекторів поліції для розгляду справ про гендерне насильство та встановлення механізму співпраці між правоохоронними органами й закладами охорони здоров'я; підтримка організацій, що надають допомогу жінкам-жертвам насильства;

створення національних і регіональних «гарячих ліній», кол-центрів, які працюють із жертвами насильства та направляють їх до установ і служб, які надають спеціалізовану допомогу.

4. Надання якіснішої первинної медичної допомоги у сфері захисту статевого та репродуктивного здоров'я в умовах соціальної кризи, зокрема для жертв гендерного насильства, а також потенційно соціально вразливих категорій населення, що полягає у проведенні навчання для працівників медичних закладів щодо роботи з випадками гендерного сексуального насильства

(зокрема фактами зґвалтування) та направлення осіб, що від нього постраждали, до спеціалізованих соціальних служб; проведення тренінгів для медичних працівників щодо використання синдромного підходу в діагностиці та лікуванні інфекцій, що поширюються статевим шляхом; постачання індивідуальних медичних наборів для надання гінекологічної допомоги, допомоги в разі зґвалтування, а також лікувальних препаратів для профілактики інфекцій, які передаються статевим шляхом.

REFERENCES

- Aliokhin, A., Kirichenko, S., & Korynevych, A. (et al.). (2017). *Viina bez pravyl: henderno-obumovlene nasylstvo, poviazane zi zbroinym konfliktom na skhodi Ukrainy* [War without rules: gender-based violence related to armed conflict in eastern Ukraine]. V. Shcherbachenko, H. Yanova (Eds.). Kyiv: Skhidnoukr. tsentr hromad. initsiatyv [in Ukrainian].
- Briere, J., & Jordan, C. (2004). Violence against women: Outcome complexity and implications for assessment and treatment. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 1252-1276. doi: 10.1177/0886260504269682.
- Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded in Armies in the Field. (2017). Geneva, Switzerland: International Committee of the Red Cross ICRC.
- Hrytsai, I.O. (2018). *Mekhanizm zabezpechennia pryntsyphu hendernoi rivnosti: teoriia ta praktyka* [The mechanism of gender mainstreaming: theory and practice]. Kyiv: Khai-Tek Press [in Ukrainian].
- Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence Istanbul. (2011). (n.d.). www.coe.int. Retrieved from <https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.
- Kachynska, M.O. (2018). Gender Equality in Ukraine: National and International Perspectives. *Forum Prava, Forum Rights*, 3, 40-47. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1403058>.
- Kaminska, N., Loshchynkin, O., & Romanova, N. (2019). The role of the OSCE in ensuring gender equality into policies and practices. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*, 34(4), 87-91. Retrieved from <https://farplss.org/index.php/journal/article/view/662>. doi: 10.33531/farplss.2019.
- Kaminska, N., & Svieschnikova, M. (2020). Diialnist mizhnarodnykh orhanizatsii u sferi zabezpechennia hendernoi rivnosti [Activities of International Organizations in the Field of Gender Equality]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Law Magazine of the National Academy of Internal Affairs*, 1(19), 102-109. doi: <https://doi.org/10.33270/04201901.102> [in Ukrainian].
- Kass-Bartelmes, B.L. (2004). Women and domestic violence: Programs and tools that improve care for victims. *Agency for Healthcare Research and Quality*, 15. Retrieved from <http://archive.ahrq.gov/research/domviolria/domviolria.pdf>.
- Konstitutsiia Donetskoy Narodnoy Respubliki: ot 14 maia 2014 r. No. 22-I [Constitution of the Donetsk People's Republic from May 14, 2014, No. 22-I]. (n.d.). dnrsovet.su. Retrieved from <https://dnrsovet.su/konstitutsiya/> [in Russian].
- Konstitutsiia Luganskoj Narodnoy Respubliki: ot 24 sent. 2014 g. [Constitution of the Luhansk People's Republic from September 24, 2014]. (n.d.). [docs.google.com](https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Ffnslnr.su%2Fengine%2Fdownload.php%3Fid%3D39%26viewonline%3D1). Retrieved from <https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Ffnslnr.su%2Fengine%2Fdownload.php%3Fid%3D39%26viewonline%3D1> [in Russian].
- Konstitutsiia Rossijskoj Federatsii: ot 12 dekab. 1993 g. [The Constitution of the Russian Federation from December 12, 1993]. (n.d.). www.constitution.ru. Retrieved from <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-12.htm> [in Russian].
- Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
- McCart, M., Fitzgerald, M., Acierno, R., Resnick, H., & Kilpatrick, D. (2009). Evaluation and acute intervention with victims of violence. P.M. Kleespies (Ed.). *Behavioral emergencies: An evidence-based resource for evaluating and managing risk of suicide, violence, and victimization*. Washington, DC: American Psychological Association. doi: 10.1037/11865-008.
- Petrosky, E., Blair, J.M., Betz, C.J., Fowler, K.A., Jack, S.P.D., & Lyons, B.H. (2017). Racial and ethnic differences in homicides of adult women and the role of intimate partner violence (IPV)-US, 2003-2014. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 66, 741-746. doi: <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6628a1>.
- Prus, I.N. (2020). Novely zakonodavstva shchodo porushennia personalnykh danykh u sferi domashnoho nasylstva ta nasylstva za oznakoyu statii [Innovations of legislation on violation of personal data in the field of domestic violence and gender-based violence]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava, Philosophical and methodological problems of law*, 2(20), 133-139. doi: <https://doi.org/10.33270/02202002.133> [in Ukrainian].
- Rome Statute of the International Criminal Court of 17 July 1998. (n.d.). <https://www.icc-cpi.int>. Retrieved from <https://www.icc-cpi.int/resourcelibrary/official-journal/rome-statute.aspx>.
- Thomas, T. (2013). The Traveling Sex Offender: Monitoring Movements across International Borders. *The Wiley-Blackwell Handbook of Legal and Ethical Aspects of Sex Offender Treatment and Management*, 40.

- Zakon Ukrainy "Pro poperedzhennia nasylstva v simi": vid 15 lystop. 2001 r. No. 2789-III [Law of Ukraine "On Prevention of Domestic Violence" from November 15, 2001, No. 2789-III]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhink i cholovikiv": vid 8 veres. 2005 r. No. 2866-IV [Law of Ukraine "On Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men" from September 8, 2005, No. 2866-IV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> [in Ukrainian].
- Zhuk, I.V., & Pidopryhora, K.O. (2020). Instytut amnistii u kryminalnomu pravi Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku [Institute of Amnesty in Criminal Law of Ukraine: Problems and Prospects of Development]. *Visnyk asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy, Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 14(2), 88-101. doi: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2020.14.218800> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Війна без правил: гендерно-обумовлене насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України / [А. Альохін, С. Кириченко, А. Кориневич та ін.] ; за заг.ред. В. Щербаченка, Г. Янової. Київ : Східноукр. центр громад. ініціатив, 2017. 216 с.
- Briere J., Jordan C. Violence against women: Outcome complexity and implications for assessment and treatment. *Journal of Interpersonal Violence*. 2004. No. 19. P. 1252–1276. doi: 10.1177/0886260504269682.
- Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded in Armies in the Field. Geneva, 22 August 1864. Geneva, Switzerland : International Committee of the Red Cross ICRC, 2017.
- Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика : монографія. Київ : Хай-Тек Прес, 2018. 560 с.
- Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence Istanbul. 2011. URL: <https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.
- Kachynska M. O. Gender Equality in Ukraine: National and International Perspectives. *Форум Права*. 2018. № 3. С. 40–47. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1403058>.
- Kaminska N., Loshchykhin O., Romanova N. The role of the OSCE in ensuring gender equality into policies and practices. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*. 2019. No. 34 (4). P. 87–91. URL: <https://farplss.org/index.php/journal/article/view/662>. doi: 10.33531/farplss.2019.
- Камінська Н., Свешнікова М. Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (19). С. 102–109. doi: <https://doi.org/10.33270/04201901.102>.
- Kass-Bartelme B. L. Women and domestic violence: Programs and tools that improve care for victims. *Agency for Healthcare Research and Quality*. 2004. Issue 15. URL: <http://archive.ahrq.gov/research/domviolria/domviolria.pdf>.
- Конституція Донецької Народної Республіки : от 14 мая 2014 г. № 22-І. URL: <https://dnrsovetsu.ru/konstitutsiya/>.
- Конституція Луганської Народної Республіки : от 24 сент. 2014 г. URL: <https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fsnslr.ru%2Fengine%2Fdownload.php%3Fid%3D39%26viewonline%3D1>.
- Конституція Російської Федерації : от 12 декаб. 1993 г. URL: <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-12.htm>.
- Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
- McCart M., Fitzgerald M., Acierno R., Resnick H., Kilpatrick D. Evaluation and acute intervention with victims of violence / P. M. Kleespies (Ed.). *Behavioral emergencies: An evidence-based resource for evaluating and managing risk of suicide, violence, and victimization*. Washington, DC: American Psychological Association, 2009. P. 167–187. doi: 10.1037/11865-008.
- Petrosky E., Blair J. M., Betz C. J., Fowler K. A., Jack S. P. D., Lyons B. H. Racial and ethnic differences in homicides of adult women and the role of intimate partner violence (IPV)—US, 2003–2014. *Morbidity and Mortality Weekly Report*. 2017. No. 66. P. 741–746. doi: <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6628a1>.
- Прус І. М. Новели законодавства щодо порушення персональних даних у сфері домашнього насильства та насильства за ознакою статі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 2 (20). С. 133–139. doi: <https://doi.org/10.33270/02202002.133>.
- Rome Statute of the International Criminal Court of 17 July 1998. URL: <https://www.icc-cpi.int/resourcelibrary/official-journal/rome-statute.aspx>.
- Thomas T. The Traveling Sex Offender: Monitoring Movements across International Borders. *The Wiley-Blackwell Handbook of Legal and Ethical Aspects of Sex Offender Treatment and Management*. 2013. March 11. P. 40.
- Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листоп. 2001 р. № 2789-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text>.
- Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 верес. 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
- Жук І. В., Підпригора К. О. Інститут амністії у кримінальному праві України: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2020. № 14. Т. 2. С. 88–101. doi: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2020.14.218800>.

Стаття надійшла до редколегії 04.03.2021

Prus I. – Postgraduate Student of the Department of Public and Private Law of the Taurida National V. I. Vernadsky University, Kyiv, Ukraine

Legal Principles to Combat Gender-Based Violence during Armed Conflict in Eastern Ukraine

The **purpose** of the article is a comprehensive analysis of socio-legal aspects of gender-based violence caused by the armed conflict in eastern Ukraine, development of theoretical and applied bases for using criminological means to combat such violence, preparation of scientifically based proposals for improving legislation, law enforcement and practice. **Methodological** basis of the article Philosophical, general scientific and specifically sociological methods were used in the research. The work was based on the laws of unity and the struggle of opposites, the denial of negation, the transition from quantitative to qualitative changes. Empirical material was obtained using the methods of questionnaires, interviews, content analysis, observation, expert assessments. **Scientific novelty.** The article presents the results of a comprehensive criminal law and administrative law research in the field of combating gender-based violence during the armed conflict in eastern Ukraine. The author identifies typical features of gender-based violence, specific factors that cause criminal violence in the family; as well as a comparative analysis of the legislation of Ukraine, Russia, DPR, LPR in this area. The paper identifies ways to improve the activities of subjects of prevention of gender-based violence. **Conclusions.** Since the legislation of the self – proclaimed republics is declarative in nature and a priori not endowed with the properties of a normative legal act in terms of international standards, we propose legal and social changes that can be implemented in Ukraine to protect citizens living in uncontrolled territories from gender – based violence.

Keywords: gender-based violence; gender; gender stereotypes; violent crimes; gender equality.